

Farabi (870 – 950)

Klasik Türk Müziği

10. yüzyılda yaşamış olan Farabi'den Timurlenk'in öldüğü 1405'e kadar geçen süre, Türk Musikisinin nazari yönleriyle açıklandığı ve yazıya aktarılmaya başlandığı "oluşum dönemi"ni kapsamaktadır. Bu dönemin sonlarına doğru, çok meşhur bir üstad olan Abdülkâdir Merâgî, bir sonraki "evre" 'nin tohumlarını ekmiş, Türk Müsikisine yeni bir yön vermiştir.

Farabi kimdir, hayatı, felsefesi, eserleri

Ebu Nasr Muhammed el-Farabi Müslüman dünyasındaki en ünlü Türk İslam Alimlerinden biridir. Yunanca Aristo ve Plato eserlerini tercüme eden ve onlara kendi felsefi eklemelerini yapan olağanüstü bir dilbilimciydi. İkinci usta veya ikinci öğretmen anlamındaki Mallim-e-Sani olarak anılırdı. Batı da Alfarabi adıyla bilinmektedir. Farabi'nin eserleri İbni Sina ve İbni Rüşd gibi İslam alimlerinin, Batı'lı filozof ve bilim adamlarının en çok başvurduğu kaynaklardan oldu.

Büyük Türk bilgini ve filozof Farabi'nin doğumunun 1150. yıl dönümü dolayısıyla Birleşmiş Milletler (BM), 2020'yi Dünya Farabi yılı ilan etti.

İlk Yılları

Türkistan'da Farab yöresinde 870 yılında doğan Ebu Nasr el-Farabi, ilk eğitimini Farab ve Buhara'da tamamladı. Babası Muhammed adında bir komutandı. Yüksek eğitimini aldığı ve uzun süre çalıştığı bilim merkezi ve kültür merkezi Bağdat'a gitti. Bu dönemde Farsça, Arapça ve Yunanca dillerinin yanı sıra çeşitli bilgi ve teknoloji dallarında ustalık kazandı. Farabi bilim, felsefe, mantık, sosyoloji, tıp, matematik ve müziğe önemli katkılarda bulunmuştur. En büyük katkıları felsefe, mantık ve sosyoloji alanlarında oldu. Ansiklopedist (ansiklopedi yazar, düzenleyen veya katkıda bulunan kişi) olarak öne çıkmaktadır.

Felsefesi

Bir filozof olarak Farabi, felsefeyi ilahiyattan ayıran ilk kişi oldu. Orta Çağ'dan itibaren Farabi'nin fikirlerinden hem Müslüman ve hem de Hıristiyan dünyasında etkilenmemiş bir filozof bulmak zordur. Dünyayı dengeli zeka çalışmalarıyla yaratan Yüce Varlığa inanıyordu. Aynı rasyonel yeteneğin yani zekanın insanın ölümsüz olan tek parçası olduğunu ileri sürdü ve böylece, zekayı geliştirmenin en büyük insani hedef olduğunu söyledi. Herhangi bir İslami filozofla karşılaştırıldığında politik teoriye daha fazla dikkat çekmiştir.

Politik çalışmalarında Farabi, yönetici olmak için gerekli olan nitelikleri Platon (Eflatun) üslubuyla ortaya koydu. El-Farabi'nin politik felsefesinin merkezinde, insanların memnuniyet kazanmak için işbirliği yaptığı mutluluk kavramı vardır. Mutluluğun en üst noktası, ruhu "Aktif Akıl ile olduğu gibi birleşik" olan ideal bağımsızlık olarak tanımladı. Farabi, orta çağın aydınları için muazzam bir bilgi kaynağı olarak hizmet etti. Günümüzün bilgisine muazzam katkılar yapmış, kendinden sonraki filozof ve Müslüman dünya düşünürlerinin yolunu açmıştır.

Farabi Şam'a, Halep'e ve Mısır'a gitti, kendi zamanının neredeyse bütün bilim dallarıyla ve müzikle ilgilendi. Eski Yunan felsefesini ve özellikle Aristo (Aristoteles) ve Eflatun'un (Platon) eserlerini inceledi. Aristo ve Plato'nun eserlerini Arapçaya çevirdi kendi katkılarını da yaparak çok değerli eserler ortaya koydu. Eserlerinde daha çok metafizik konularını inceledi. Felsefe ile İslâm dini arasındaki uyumsuzlukları ve çelişkileri akıl ve mantık ilkelerine dayanarak gidermeye çalıştı. Felsefenin temelinde dini değişmez bir öz olarak aldı. Dinle felsefenin ayrılmaz bir bütün olduğunu ileri sürdü. İslâm dinine felsefi bir nitelik kazandırmaya önem verdi. Farabî, doğalcı felsefeyi bir yana bırakarak akılcı felsefeye yöneldi. Ona göre, akılcı felsefenin en güvenilir ilkesi Aristo mantığına dayanan akıldır, insan zihni, aklın ilkelerine ve mantığın kurallarına uyarak işleyeceği konuları açıklayabilir.

Eserleri

Farabi'nin mantık, psikoloji, siyaset, matematik, geometri, kimya ve doğa ile ilgili yüz üç eser yazdı.

Bunlardan başlıcaları;

El Medinet-ül Fazıla (Erdemli Toplum),

El Maanî-âl Akl (Aklın Anlamları),

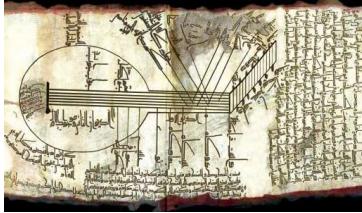
El İhsa-ül Ulûm (Bilimlerin Sayımı),

Fûsus-ül Hikem'dir (Hikmetlerin Özleri),

Kitabül Musikiyül Kebir (Büyük Musiki Kitabı).

Farabi epistemolojisinin (Epistemoloji: bilginin doğası, kapsamı ve kaynağı ile ilgilenen felsefe dalıdır) hem bir Neo-platonik hem de Aristo boyutu vardı. Farabi'nin bilgi sınıflandırması için en iyi kaynak Kitab ihsa al-ulum (Bilimlerin Sayımı)'dur. Bu çalışma, Farabi'nin düşüncelerini hem sadece bilgi sahibi insanların anlayabileceği bir dilde hem de herkesin anlayacağı bir şekilde göstermektedir. Tüm bunlara dyanarak öncelikle bu eserde Aristo vurgusu hissedilmektedir. Bu nedenle, el-Farabi'nin epistemolojisinin, hem Neo-platonik hem de Aristotelesyan bir yön olduğu ve aynı zamanda ansiklopedik olduğu söylenebilir.

Farabi, Müslüman sosyolojisi üzerine El Medinet-ül Fazıla (Erdemli Toplum) kitabını yazdı. Kitabül Musikiyül Kebir (Büyük Musiki Kitabı) adlı eseri ile müzik üzerine kayda değer bir çalışma yaptı. Bu kitap, gerçekte Fars müzik teorisi üzerine yapılan bir araştırmadır, ancak Batı'da Arap müziği üzerine bir kitap olarak tanıtılmıştır. Müzik notaları bilgisine katkıda bulunmanın yanı sıra çeşitli müzik enstrümanları icat etti. Müzik aletlerini insanları güldürecek ya da ağlatacak kadar iyi çalabileceğini söyledi. Farabi ayrıca bu eserinde müziğin ruhla ilgili tedavi edici etkileri ve müzik terapisi üzerine konuları ele aldı.

Farabi'nin eserlerinin dünya ölçüsünde etkileri olmuştur. Batı kaynaklarında adı Latince Alfarabius olarak geçer, İbni Sina ve İbni Rüşd onun etkisinde kalmışlardır.

Ölümü

Farabi, hayatı boyunca birçok uzak ülkeye seyahat etti ve birçok deneyim kazandı. Sonuç olarak, hala hatırlanan ve kabul edilen pek çok katkı yaptı. Birçok zorlukla yüzleşmesine rağmen, özveriyle çalıştı ve adını tarihin en ünlü bilim adamları arasında yazdırdı. Bağdat'ta karışıklıklar çıkması üzerine Şam'a gidip yerleşen Farabi 950 yılında Şam'da 80 yaşında vefat etti.